

Sygn. akt II Ca 3/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 września 2014 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Iwona Siuta
Sędziowie:	SSO Violetta Osińska SSR del. Monika Gniazdowska (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Małgorzata Idzikowska-Chrząszczewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 23 września 2014 roku w S.

sprawy z powództwa **A. H.**

przeciwko **K. H.**

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwaną

od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie

z dnia 18 lipca 2013 r., sygn. akt I C 1662/12

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygnatura akt II Ca 3/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 18 lipca 2013r. Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie w zasądził od pozwanej K. H. na rzecz powoda A. H. kwotę oraz 9.065,32 zł oraz kwotę 454 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Po wyższe orzeczenie Sąd Rejonowy wydał w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Strony są małżeństwem, w styczniu 2007r. orzeczono separację stron, aktualnie toczy się postępowanie w przedmiocie rozwiązania małżeństwa przez rozwód. Pomimo separacji strony zamieszkują wspólnie z synem w P. przy ul. (...). Zasądzone zostały alimenty na rzecz wspólnego syna (płatne powodowi) w kwocie 300 złotych, od czasu separacji stron powód sam bez udziału pozwanej uiszcza w całości czynsz za lokal w Spółdzielni Mieszkaniowej (...) oraz opłaty

za media. Pozwana nie zapłaciła od czasu separacji żadnej kwoty z tego tytułu. Nie zwróciła też powodowi kwoty której on domagał się od niej tytułem części zapłaconego czynszu i opłat za media. W okresie od 1.07.2009 roku do 30.06.2012 roku powód tytułem czynszu zapłacił na rzecz Spółdzielni Mieszkaniowej (...) kwotę 14.955,54 zł z czego połowa tej kwoty wynosi 7.477,77 zł. Połowa uregulowanych opłat za gaz za okres od 9.01.2007 r. do 11.06.2012r. wynosi 371,89 zł, połowa uregulowanych opłat za prąd za okres od VII.09-do VII.2012 roku wynosi 691,16 zł. Kwota 524,50 zł to połowa opłat za tv kablową. Pismem z 24.08.2012r. powód wezwał pozwaną do uregulowania opłat w 1/2 części, jednakże bezskutecznie.

Sąd Rejonowy wskazał, że orzeczenie separacji, która obowiązuje pomiędzy stronami ma skutki takie jak rozwiązanie małżeństwa przed rozwód chyba, że ustawa stanowi inaczej (art. 61 §1 i 58 kro). W ocenie Sądu Rejonowego pozwana nie kwestionowała faktu zapłaty przez powoda zobowiązań ciągłych wobec Spółdzielni i opłat za media po orzeczeniu separacji, przyznała, że od daty jej orzeczenia nie płaciła żadnej kwoty z tego tytułu, pomimo, iż powód wezwał ją do jej uregulowania, co przyznała, potwierdzając odbiór wezwania do zapłaty z dnia 24.08.2012 roku w dniu 28.08.2012 roku (k.12 akt). Pozwana godziła się także z okolicznościami podniesionymi przez powoda w pozwie, nie podniosła żadnych zarzutów co do zasadności i wysokości kwoty dochodzonej pozwem. Przyznane przez nią fakty nie budziły wątpliwości Sądu w świetle dołączonych do akt sprawy faktur i rachunków (art. 229 kpc). Strony łączy stosunek wewnętrzny, powód domaga się zwrotu 1/2 zapłaconych, a więc wymagalnych kwot od powódki za okres 3 lata wstecz bez odsetek. Z art. 376 kc wynika, że jeżeli z treści stosunku wewnętrznego (istniejącego między współwłaścicielami) nie wynika nic innego, dłużnik, który świadczenie spełnił, może żądać zwrotu w częściach równych. Sąd Rejonowy uznał roszczenie powoda za zasadne. Orzeczenie o kosztach procesu Sąd oparł na przepisie art. 98 kpc w zw. z art. 108§1 kpc.

Apelację od wyroku złożyła pozwana zarzucając zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów postępowania poprzez:

-nieprzyznanie pozwanej będącej osobą w stopniu znacznym niewidomą i nieporadną pełnomocnika procesowego nawet bez wniosku pozwanej,

-prowadzenie protokołu w sposób nie odzwierciedlający rzeczywistego przebiegu posiedzenia i kierowanie do pozwanej uwag typu: "proszę mi tu nie pier... ja wiem co powinno się znaleźć w protokole",

- pominięcie i nieprzeprowadzenie dowodów zgłaszanych przez pozwaną w toku rozprawy, nieujęcie w protokole rozprawy, że dowody były wnioskowane, a Sąd odmówił ich przeprowadzenia,

- przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów tj. przepisu art. 233 par.1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów w sprawie oraz pominięcie w rozważaniach zasad współżycia społecznego oraz zasad logiki i doświadczenia życiowego sprowadzające się:

- do błędnego ustalenia przez Sąd, że pozwana przyznała okoliczności podnoszone przez powoda w pozwie, w szczególności swój obowiązek zapłaty na rzecz powoda w 1/2 części kosztów utrzymania mieszkania powoda,

- przyjęciu wbrew zasadom doświadczenia życiowego, że pozwana ma możliwość uiszczenia na rzecz powoda żądanych kwot jednorazowo - niezastosowanie i instytucji rat

Ponadto pozwana zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego

- art. 135 par.2 k.r.o. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji gdy z okoliczności sprawy, z wnioskowanego, a niedopuszczonego przez Sąd materiału dowodowego wynika niewątpliwie, że Sąd Okręgowy orzekając o separacji i alimentach na rzecz małoletniego dziecka nałożył na powoda obowiązek utrzymania lokalu oraz łóżenia alimentów w kwocie po 300 zł, zaś na pozwaną obowiązek sprawowania osobistej opieki nad synem

• art. 376 k.c. poprzez jego zastosowanie w sytuacji, gdy z materiału dowodowego zebranego w sprawie wynika, że pozwana nie jest współdłużnikiem wobec Spółdzielni Mieszkaniowej ani dostawców mediów - pozwany jest samodzielnym dłużnikiem, rachunki są wystawiane również na pozwanego.

Na podstawie art.3811 k.p.c. pozwana wniosła o dopuszczenie dowodu:

- z akt sprawy XRC 3 090/06 tj. protokołów rozpraw na okoliczność iż Sąd ustalając separację pomiędzy stronami nałożył na powoda obowiązek utrzymywania lokalu przy ul (...) w P. oraz obowiązek uiszczania alimentów w kwocie po 300 zł miesięcznie, a pozwana swój obowiązek alimentacyjny wypełniać będzie w całości poprzez osobiste starania o utrzymanie i wychowanie wspólnego dziecka stron. Pozwana wskazała, że, zgłaszała te dowody w toku postępowania, jednakże Sąd nie dopuścił wskazanych dowodów i nie ujawnił w protokole, że dowody były zgłaszane,

z z wypisu orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z dnia 31.07.2002r oraz decyzji ZUS z dnia 15.03.2013 celem ustalenia, że pozwana jest osobą od urodzenia niedowidzącą w stopniu znacznym, jest całkowicie niezdolna do pracy i samodzielnej egzystencji, jest osoba nieporadną, nie mającą rozeznania i nie mogącą samodzielnie prowadzić postępowania sądowego.

Pozwana na podstawie art.386 k.p.c. w zw. z art.368 par.1 pkt.5 k.p.c. wniosła o stwierdzenie nieważności postępowania przed Sądem I instancji w oparciu o przesłankę z art.379 pkt 5 k.p.c. zniesienie postępowania przed Sądem I instancji w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania bądź zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa w całości bądź uchylenie orzeczenia w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Pozwana z uwagi na złą sytuacją finansową i całkowitą niezdolność do samodzielnej egzystencji oraz nieporadność wniosła o zwolnienie od obowiązku uiszczenia opłaty od apelacji oraz wszelkich innych kosztów sądowych oraz o ustanowienie pełnomocnika procesowego z urzędu.

Postanowieniem z 1 października 2013r. sygn.akt I C 1662/12 Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie zwolnił pozwaną od ponoszenia kosztów sądowych w całości i ustanowił dla pozwanej pełnomocnika z urzędu.

W piśmie z 23 października 2013r. złożonym 28 października 2013r. pozwana wniosła o sprostowanie i uzupełnienie protokołu rozprawy z 18 lipca 2013r. poprzez usunięcie oświadczenia pozwanej, którego nie złożyła: „zgadza się z wartością wyliczeń z tytułu połowy niepłaconego czynszu i mediów”, „nie kwestionuje ani zasadności ani wysokości dochodzonego pozwem roszczenia” oraz zamieszczenie w protokole pominiętych treści odnoszących się do zgłoszenia przez pozwaną wniosków: „o przeprowadzenie dowodów z protokołów rozpraw z akt sprawy X RC 3090/06 i o ustanowienie pełnomocnika z urzędu”.

Wniosek z 23 października 2013r. nie został rozpoznany z uwagi na nieobecność sędziego referenta wynikającą z faktu przejścia w stan spoczynku.

Na rozprawie w dniu 23 września 2014r. pełnomocnik pozwanej cofnął zarzut naruszenia przepisów postępowania poprzez nieprzyznanie pozwanej, będącej osobą w stopniu znacznym niewidomą i nieporadną, pełnomocnika procesowego nawet bez wniosku pozwanej.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja pozwanej doprowadziła do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie.

Zgodnie z przepisem art.386 par.4 k.p.c. w zw. z art.386 par.2 i 3 k.p.c. poza stwierdzeniem nieważności postępowania oraz przypadkiem, kiedy zachodzi podstawa do umorzenia postępowania albo odrzucenia pozwu, sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez

sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

„Nierozpoznanie istoty sprawy” w rozumieniu powołanego przepisu zachodzi wówczas, gdy nie zbadano podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia. W wyroku z 23 września 1998 r., II CKN 897/97 (OSNC 1999/1/22, Prok.i Pr.-wkl. 1999/5/42, Biul.SN 1998/11/16) Sąd Najwyższy wskazał, że nierozpoznanie istoty sprawy - w rozumieniu art. 378 § 2 k.p.c. - oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego. W uzasadnieniu wskazanego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że ilekroć ustawodawca odwołuje się do pojęcia "istota sprawy", zawsze nawiązuje do jej meritum, a więc do tych czynników postępowania, które warunkują orzeczenia o istocie żądań i twierdzeń stron. Przeważnie ustawodawca czyni to zresztą w celu odróżnienia zagadnień merytorycznych od kwestii czysto procesowych (formalnych, incydentalnych, wypadkowych), co ma, oczywiście doniosłe znaczenie zarówno dla samej regulacji, jak i dla toku postępowania (jego skutków, doboru środków zaskarżenia, itd.). Używając pojęcia "istota sprawy" w art. 378 § 2 k.p.c. ustawodawca pozostaje konsekwentny, gdyż tu także chodzi o materialny aspekt sporu, rzecz jednak w tym, że ustawodawca łączy to pojęcie, czego nie czyni w innych miejscach, z pojęciem "rozpoznanie". "Rozpoznanie" zaś, wyrażenie normatywne występujące w tekście kodeksu postępowania cywilnego wielokrotnie (tylko przykładowo: art. 2 § 1 i 3, art. 16, 18, 44, 108 § 2, art. 124, 148 § 1 i 2, art. 153 § 1, itd.), to - mówiąc najogólniej - rozważenie oraz ocena poddanych przez strony pod osąd żądań i twierdzeń, a w konsekwencji - załatwienie sprawy w sposób merytoryczny lub formalny, w zależności od okoliczności i procesowych uwarunkowań konkretnej sprawy.

Nie może budzić wątpliwości, że "rozpoznanie istoty sprawy" jest pojęciem węższym niż rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy w ogóle, jak też, że nie może być utożsamiane ani kojarzone z rozpoznaniem tylko kwestii formalnoprawnych. Rozpoznanie istoty sprawy może oznaczać wyłącznie zbadanie materialnej (istotnej) podstawy żądania pozwu oraz, ewentualnie, merytorycznych zarzutów pozwanego; a zatem a contrario, nierozpoznanie istoty sprawy to zaniechanie przez sąd tego właśnie badania. Oczywiście, zupełnie obojętna jest przyczyna zaniechania, może więc tkwić zarówno w pasywności sądu, jak i w błędnym - co pokaże dopiero kontrola odwoławcza - przyjęciu przesłanki niweczącej lub hamującej roszczenie (prekluzja, przedawnienie, potrącenie, brak legitymacji, prawo zatrzymania, itp.).

W rozpoznawanej sprawie po wydaniu w dniu 18 lipca 2013r. wyroku przez Sąd Rejonowy pozwana wniosła w piśmie z 23 października 2013r. o sprostowanie i uzupełnienie protokołu rozprawy z 18 lipca 2013r. poprzez usunięcie oświadczenia pozwanej, którego-według pozwanej- nie złożyła, a dotyczącego stanowiska pozwanej co do żądań pozwu oraz zamieszczenie w protokole pominiętych treści odnoszących się do zgłoszenia przez pozwaną wniosku dowodowego i o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Wniosek z 23 października 2013r. nie został rozpoznany z uwagi na nieobecność sędziego referenta związaną z przejściem w stan spoczynku. Sprostowanie lub uzupełnienie protokołu następuje zarządzeniem przewodniczącego, od którego strony mogą odwołać się do całego składu orzekającego w terminie tygodniowym (art. 160 par.1 k.p.c.). Podkreślić należy, że w rozpoznawanej sprawie odbyła się tylko jedna rozprawa tj.18 lipca 2013r. i wniosek o sprostowanie protokołu dotyczy właśnie tej rozprawy. Poza rozprawą w dniu 18 lipca 2013r. pozwana odniosła się do żądań pozwu jedynie w piśmie procesowym z 27 grudnia 2012r., w którym wskazała, że Sąd zasądził alimenty na rzecz syna biorąc pod uwagę, że płatnikiem za mieszkanie i media jest powód. Ponadto pozwana podniosła, iż ma niskie dochody, jest osobą niewidomą, nie prowadzi gospodarstwa domowego, ponieważ razem z synem przebywała całe dni u swoich rodziców, do domu wracała jedynie na noc. Z pisma pozwanej nie wynika, aby pozwana przyznała zasadność i wysokość dochodzonego roszczenia. Natomiast zapis tej treści jest w protokole rozprawy z 18 lipca 2013r. Stanowisko powódki zawarte w piśmie procesowym z 27 grudnia 2012r. i wyrażone na rozprawie w dniu 18 lipca 2013r. są zatem odmienne. Z uwagi na rozbieżność stanowiska pozwanej w sprawie oraz nierozpoznanie wniosku pozwanej z 23 października 2013r. o sprostowanie i uzupełnienie protokołu rozprawy z 18 lipca 2013r.- zwłaszcza, że wniosek dotyczy sprostowania protokołu w zakresie stanowiska pozwanej co do żądań pozwu- nie jest możliwe poddanie wyroku Sądu Rejonowego kontroli przez Sąd Okręgowy, zwłaszcza w zakresie zarzutu pozwanej dotyczącego błędnego przyjęcia przez Sąd Rejonowy, że pozwana przyznała okoliczności podnoszone przez powoda w pozwie. Celem dokonania oceny wyroku Sądu Rejonowego przez Sąd Okręgowy niezbędne jest rozpoznanie wskazanego wniosku z 23 października 2013r. Nie jest bowiem wykluczone

jego uwzględnienie i sprostowanie oraz uzupełnienie protokołu rozprawy w sposób wskazany przez powódkę. W konsekwencji uwzględnienia wniosku o sprostowanie i uzupełnienie protokołu rozprawy okoliczności wskazane przez powoda w pozwie będą wymagały dowodzenia, bowiem niezasadne będzie przyjęcie, że pozwana przyznała fakty wskazane w pozwie. Wniosek o sprostowanie i uzupełnienie protokołu rozprawy może również zostać oddalony. Podkreślić jednak należy, że bez uprzedniego rozpoznania tegoż wniosku przez Sąd Rejonowy, niemożliwym jest poddanie zaskarżonego wyroku ocenie przez Sąd Okręgowy.

Zdaniem Sądu Okręgowego brak podstaw do stwierdzenia na podstawie art.386 k.p.c. w zw. z art.368 par.1 pkt.5 k.p.c. nieważności postępowania przed Sądem I instancji w oparciu o przesłankę z art.379 pkt 5 k.p.c. i zniesienia postępowania przed Sądem I instancji. Nieważność postępowania zachodzi, jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw art.379 pkt.5 k.p.c. Pozbawienie strony możliwości obrony swych praw polega na tym, że z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, nie zaś gdy mimo naruszenia przepisów procesowych strona podjęła czynności procesowe (wyrok Sądu Najwyższego z 7 października 2009 r., III CSK 35/09, LEX nr 572042). Pozwana w uzasadnieniu apelacji nie wskazała na czym polegało pozbawienie możliwości obrony praw pozwanej, a z analizy przebiegu postępowania przed Sądem Rejonowym nie wynika, aby pozwana została pozbawiona możliwości obrony swych praw. Również brak rozpoznania wniosku pozwanej o sprostowanie i uzupełnienie protokołu rozprawy uniemożliwia ustalenie, czy faktycznie pozbawiono pozwaną możliwości obrony swych praw, zwłaszcza, że we wniosku tym pozwana żądała uzupełnienia protokołu rozprawy poprzez zamieszczenie w protokole pominiętych treści tj. zgłoszenia przez pozwaną m.in. wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Mając powyższe rozważania na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art.386 par.4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok, przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.